

Všetky tři mají mnoho společných znaků. Demokratické hodnotové představy:

- sloboda, dôstojnosť ľudí,
- priateľstvo, akceptovanie sa, neodsúdenie nikoho,
- diskretnosť, povinnosť mlčať,
- metodické postupy a fázy procesu sociálnej práce (zbierka nálezov, diagnostické zhrnutie, plán zaobchádzania a prognóza, zmeny vyhodnotenia).

Prostredníctvom týchto metód sa sleduje integrácia osobnosti a stabilizácia osobnosti.

Výpočet uvedených prístupov k sociálnej pedagogike iste nie je vyčerpávajúci. Odzrkadľuje však určitý stav poznania. Vzhľadom k tomu, že sociálnych problémov v spoločnosti pribúda, rodina stráca svoju funkčnosť, prístupy tretieho a štvrtého prúdu budú iste dominovať.

Aké je naše stanovisko k sociálnej pedagogike?

Sociálnu pedagogiku považujeme za hraničnú vednú disciplínu medzi pedagogikou a sociológiou, ktorá patrí do sústavy pedagogických vied. Skúma vzťah medzi sociálnym prostredím a výchovou, formy sociálnej pomoci a starostlivosti o deti, mládež a dospelých, teda človeka v sociálnom prostredí.

Zoznam použitej literatúry

- [1] Baláž, O.: Sociálne aspekty výchovy. Bratislava 1981.
- [2] Bakošová, Z.: Sociálna pedagogika. Vybrané problémy. Bratislava UK 1994.
- [3] Wroczyński, R.: Sociálna pedagogika. Bratislava 1968.
- [4] Lukas, M. — Mees, J. — Jaccobi-Schmitz, I. — Skiba, G. G.: Sozialpädagogik. Sozialarbeit. Eine Einführung. Berlin, Verlag Volker Spiess, 1977.
- [5] Schilling, J.: Was ist Sozialpädagogik? Versuch einer inhaltlichen Klärung. Pädagogik und Schulalltag 1992, č. 4, s. 352–363.
- [6] Huppertz, H. — Schnitzler, E.: Grundfragen der Pädagogik. Eine Einführung für Sozialpädagogik. Berluff. München, 1988.

Sociální pedagogika jako teorie životní pomoci ohrožené mládeži

Světla Klapilová

Rozličné nazírání na předmět zkoumání sociální pedagogiky se traduje již od A. Diesterwega a P. Natorpa. Často je sociální pedagogice upíráno prá-

vo na existenci. O. Kádner např. v r. 1925 v Základech obecné pedagogiky zdůvodněně konstatuje, že je jen jedna pedagogika, jež je zároveň individuální i sociální. Kádner pokládá sociální úkoly pedagogiky za samozřejmé a snahy o ustavení zvláštní disciplíny za zbytečné, ba škodlivé¹. O. Chlup se v r. 1936 zmiňuje o sociální pedagogice takto: Chápu ji jako normativní vědu, která stanoví cíle výchovy a jejich sociální dimenzi².

Když se v 60. letech u nás objevila snaha o rehabilitaci sociální pedagogiky, byl její předmět zkoumán díky inspiraci polskou sociálně pedagogickou školou vymezen dosti přesně jako zaměřenost na zkoumání podmínek výchovy neboli prostředí, v němž k výchovným dějům dochází, a jejich vliv na utváření osobnosti, včetně intervenčních zásahů do těchto prostředí, jež by je modifikovaly do souladu s intencionálními výchovnými aktivitami.

Nazírání na předmět sociální pedagogiky není dosud jednotné ani v polské sociální pedagogice, jak je patrné z kolektivního díla polských sociálních pedagogů s názvem Sociální pedagogika na sklonku 20. století, které vyšlo v r. 1992³. Opět se zde prezentuje spor o to, zda sociální pedagogika může být jednou z dílčích pedagogických disciplín, nebo zda je celá pedagogika svou podstatou sociální.

Největší rozptyl pojetí existuje v soudobé německé pedagogice. Např.:

K. Haase (1962) — sociální pedagogika je nauka o výchově k mravně sociálnímu chování;
E. Knirch (1963) — sociální pedagogika je práce na lidovém vzdělávání v nejširším slova smyslu;

K. Mollenhauer (1964) — sociální pedagogika je systém společenské vývojové pomoci, které má být použito v konfliktních místech společnosti;

T. Wilhelm (1966) — navrhuje používat pojem sociální pedagogika pouze jako historický pojem k označení veřejné péče o mládež v období mezi dvěma světovými válkami;

H. Pfaffenberger (1969) — sociální pedagogika je psychosociální životní pomoc v přípůsobování, vývoji, zrání a vzdělávání;

K. J. Tillmann (1972) — definuje sociální pedagogiku jako teorii a terapii socializačních konfliktů;

S. Keil (1975) — sociální pedagogiku lze chápat jako teorii speciální sociální pomoci — je to věda, zabývající se možnostmi sociální výchovy a sociální práce.

Často se objevuje chápání sociální pedagogiky jako speciální životní pomoci určené především dětem a mládeži včetně úpravy ohrožujícího prostředí. Měly by být zkoumány faktory, vyvolávající ohrožení tělesného či mravního vývoje dětí a mládeže. Patří mezi ně fyzikální podmínky života, jako je kvalita ovzduší, vody, potravin, kvalita materiálních podmínek k životu jako je bydlení, vybavení vzdělávacích institucí apod., kvalita sociálních vztahů a sociálního klimatu v rodinách i na veřejnosti, kvalita péče a výchovy, zejména výchovy mravní, kvalita hodnotových orientací. Za životní pomoc lze pak chápat nejen sociální práci s určitým klientem, v jejímž průběhu se řeší jeho jedinečný osud, ale všechny intervence do prostředí, které zlepšují

jeho kvalitu. Teoretickou bázi by měla následovat institucionalizace životní pomoci, k níž lze počítat nejen poradenství (poradenství od volby povolání až po drogové závislosti), ale i všechny preventivně působící instituce, umožňující především kvalitní náplň volného času.

Velká četnost nejrůznějších typů sociálních deviací u dětí a mládeže v současnosti nás musí vést k zaměření na prevenci, jež by měla být podle některých autorů hlavní sférou sociální pedagogiky. Terapií sociálních deviací se u nás zabývá sociální práce, jež se necítí být součástí sociální pedagogiky, ale také etopedie v rámci mnohodimenzionální speciální pedagogiky. Pražský autor Petr Klíma v bulletinu pro sociální pedagogiku nazvaném Ethum vyslovuje názor, že etopedie je jako obor plodem násilné konstrukce speciální pedagogiky ze 60. let a nemá u nás nyní oprávnění, neboť předmět jejího zkoumání je totožný jak se sociální prací, tak se sociální pedagogikou⁵.

Vztahy mezi těmito disciplínami jsou nejasné a hranice mezi nimi vágní, což by nemuselo být na škodu, neboť při různém přístupu ke stejným problémům lze lépe pochopit komplexnost a mnohovrstevnost jevů. Zatím však podle mého soudu dochází k paralelnímu a nekontaktnímu rozvoji různých disciplín, zabývajících se stejnou problematikou. Je nutno také řešit otázku existence teorie výchovy a metodiky výchovné práce, neboť se objevuje i ztotožnění teorie výchovy a sociální pedagogiky. Jako důkaz cituji J. Haškovce: Sociální pedagogika je teorií výchovy v její konkrétní časové a místní podobě, ať už máme na mysli tzv. výchovu mravní, společenskou, výchovu k hodnotám, citovou, ekologickou, občanskou apod. Musí analyzovat výchovné prostředí školy, rodiny a jejich výchovné působení a předkládat návrhy opatření směřujících k nápravě.

Návrhy směřující k nápravě se však nemohou týkat jen konkrétních, jedinečných jevů, ale životního způsobu jedinců a sociálních skupin, což by mělo být centrálním tématem sociální pedagogiky.

Odkazy na literaturu:

- [1] Kádner, O.: Základy obecné pedagogiky. I. díl. Praha, Česká grafická unie 1925.
- [2] Chlup, O.: Pedagogika. II. doplněné vydání. Brno, Nové školy 1936.
- [3] Pedagogika społeczna u schyłku XX. wieku. Red. A. Radziejewicz-Winnicki. Katowice, Press 1992.
- [4] Marburger, H.: Entwicklung und Konzepte die Sozialpädagogik. München, Nuventa Verlag 1981.
- Mollenhauer, K.: Einführung in die Sozialpädagogik. Weinheim/Berlin 1974.
- [5] Klíma, P.: K historickým a epistemologickým základům sociální pedagogiky. Ethum 3/94. (Bulletin pro sociální pedagogiku).